

УДК 378:798.8

Завгородня Євгенія Євгенівнааспірантка Луганського національного
університету імені Тараса Шевченка, м. Луганськ
Euro2006.06@mail.ru

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ КУЛЬТУРИ ТА МИСТЕЦТВ ЯК ФАКТОР АКТУАЛІЗАЦІЇ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ

Анотація. В статті розглянуто освітнє середовище як фактор оптимізації розвитку творчого потенціалу майбутніх хореографів. Розглянуто систему підготовки майбутніх фахівців до розвитку творчих можливостей, яка передбачає внутрішню активність особистості стосовно спеціально організованого процесу формування творчих можливостей. Проаналізовано вміння, які сприяють педагогічній пошуково-перетворювальній діяльності, результатом якої є подальший професійний розвиток.

Ключові слова: освітнє середовище; вищий навчальний заклад; розвиток; творчий потенціал.

Постановка проблеми. Для оптимізації процесу розвитку творчого потенціалу майбутніх хореографів на заняттях з хореографії вважаємо необхідно визначити педагогічні умови, які сприяють успішній реалізації обраної методики. У зв'язку з цим, завданнями статті є: розгляд поняття «умови», вживаного в педагогічних дослідженнях, виявлення групи умов, що сприяють успішній реалізації проектованої нами методики, розгляд складових виявлених груп умов.

У роботах ряду авторів вказується, що будь-яка система, у тому числі і педагогічна, успішно функціонує і розвивається при дотриманні певних умов (Ю. Бабанский, Ю. Конаржевский, Н. Кузьміна). Звісно, методика, як система принципів, методів, форм буде ефективніша при дотриманні певних педагогічних умов.

Не є в цьому плані виключенням і педагогічна система, а також освітній процес, як певна система заходів, успішність функціонування якої залежить від створення спеціальних педагогічних умов. Доцільним є осмислення цього поняття для вироблення певної тактики, що дозволяє реалізувати стратегію. Так, Н.Яковлева пише, що розгляд категорії умова по відношенню до поняття середовище (обставини) не виправдано розширює сукупність об'єктів, необхідних для

виникнення, існування або зміни педагогічного явища. Відомо, що умови можуть виконувати як роль перешкоди, так і чинника, системи, що забезпечують її успішне функціонування.

Зауважимо, що у філософії категорія «умова» виражає відношення предмета до явищ, що оточує його, без яких він існувати не може. Саме тому ряд авторів вважають, що умовами становлення педагогічних явищ виступає те середовище і обставини, в яких ці явища виникають і розвиваються.

У сучасних педагогічних дослідженнях поняття «умова» використовується досить широко при характеристиці як цілісного педагогічного процесу, так і його складових частин (Ю. Бабанский); при характеристиці вдосконалення підготовки майбутніх вчителів до самоосвіти (Г. Серіков, В. Андреева); при розробці проблеми підготовки майбутніх вчителів до творчого рішення виховних завдань (Н. Яковлєва). У різних роботах автори розглядають поняття «умови» у відповідності з тими позиціями, які подаються в наукових доробках. Так, під педагогічною умовою Н. Боридко розуміє зовнішні обставини, що чинять істотний вплив на перебіг педагогічного процесу, в тій чи іншій мірі свідомого змодельованого педагогом.

На думку В. Андрєєвої педагогічні умови - «цілеспрямованого відбору, конструювання і застосування елементів змісту, методів (прийомів), а також організаційних форм навчання для досягнення цілей.

Погоджуємося з О. Яковлєвою, Н. Яковлєвою, які припускають, що педагогічні умови є сукупністю заходів педагогічного процесу і спрямовані на підвищення його ефективності. Умови, вважають автори, є зовнішніми проявами по відношенню до предмета. Оскільки ефективністю в найзагальнішому вигляді є співвідношення витрат різного виду ресурсів і реальних видів діяльності, то оцінка ефективності функціонування досліджуваного педагогічного явища на тлі тих або інших умов здійснюється, як правило, виходячи з оцінки міри досягнення проектного освітнього процесу.

Умови ефективності професійної діяльності майбутнього учителя можна визначити як суб'єктивні і об'єктивні. Головною об'єктивною умовою в його педагогічній діяльності є досягнення успіху і формування потреби і здатності

саморуку до вершин професіоналізму в обраній галузі, готовності до реалізації своїх професійних знань, умінь і навичок, отриманих в умовах педагогічного навчального закладу. Суб'єктивною умовою є наявність інтересу, наприклад до професії музики, хореографії, здібностей, схильностей тощо.

Умовами ефективності діяльності учителя, на думку Г. Щукіної, є наступні: системне прогнозування навчального процесу; єдність організації, регулювання і контролю як основних елементів циклу дидактичних дій; позитивний стиль керівництва учителя – найважливіша умова ефективності його діяльності; урахування особливостей віку в навчальному процесі, його можливостей і особливостей. Аналіз Г. Щукіною умов діяльності учителя дозволяє говорити про те, що вони є умовами педагогічними, оскільки відносяться до організації цілісного педагогічного процесу.

Авторами численних педагогічних досліджень визначаються педагогічні умови, виходячи з тематики цих досліджень. Так, Є. Ганін визначає педагогічні умови, які сприяють цілеспрямованому освітньому процесу з використанням сучасних інформаційних технологій. До таких умов відносяться: операціональна готовність майбутніх учителів до використання інформаційних і комунікаційних технологій для самоосвіти; мотиваційна готовність майбутніх учителів до застосування засобів інформатизації для самоосвіти; готовність рефлексії до використання інформаційних і комунікаційних технологій для самоосвіти; готовність учнів працювати в інформаційному середовищі; створення умов для підвищення професійного рівня майбутніх учителів у галузі комп'ютеризації та інформатизації; забезпечення процесу інформатизації освіти науковою, навчальною і методичною літературою з цієї проблеми.

На думку С. Боровського, умовами підвищення ефективності професійно-творчої самоосвітньої діяльності майбутнього учителя є: конструювання програми професійного самоудосконалення майбутнього учителя; педагогічне стимулювання учителя; використання механізмів педагогічної рефлексії.

У різних роботах, присвячених підготовці майбутніх хореографів, автори розглядають педагогічні умови, виходячи з особливостей їх підготовки. Так,

Т. Хусаїнова у своїй дослідницькій роботі розглядає інтонаційно-рухове моделювання як елемент диригентсько-хорової підготовки майбутнього фахівця. При цьому Т. Хусаїнова вважає, що забезпечити творче освоєння професії можливо лише за певних педагогічних умов: інтеграція художньо-музичних і технологічних аспектів навчання; послідовність реалізації інтонаційно-рухових зв'язків з урахуванням особливостей засвоєння музичного змісту.

Відтак, І. Горська виділяє у своєму дослідженні педагогічні умови, що впливають на становлення оціночних суджень фахівця в процесі хормейстерської підготовки. Ці педагогічні умови включають: активацію мотиваційної готовності студентів до опанування оціночних суджень як професійною функцією фахівця; комплекс основних теоретичних положень, структуру, механізм формування, основні функції, типологію; опанування технології формування оціночного судження як результати оцінної діяльності (певний рівень володіння навичкою виконання послідовності розумових операцій, результатом якої є оціночне судження).

Успішний розвиток педагогічної рефлексії майбутнього фахівця в галузі хореографії, на думку Н. Баженової, забезпечується реалізацією моделі, в якій відбитий комплекс педагогічних умов: вирішення протиріч між: цілісністю і діяльністю рефлексії і необхідністю поетапного її формування; емоційно-чуттєвим початком рефлексії фахівця і її раціональною (логічною) основою; наявними у студента знаннями про шляхи вирішення завдань музичної освіти і реальними результатами вирішення цих завдань; засвоєння змісту мотиваційного, змістовного, діяльнісного компонентів діяльності рефлексії через вирішення спеціально розроблених завдань і досягнення передбачуваного результату на кожному етапі її розвитку (розвиток особистісної рефлексії, розвиток педагогічної рефлексії, розвиток метеорефлексії); реалізація принципів, урахування специфіки професійної діяльності фахівця і індивідуальних якостей його особистості; структурно-функціональної цілісності; змістовно-логічної відповідності етапів розвитку; творчої для рефлексії спрямованості навчання; організація педагогічної взаємодії за

допомогою специфічної форми єдності студентів і викладачів навчально-професійного співтовариства і навчально-професійної співпраці.

Виклад основного матеріалу. У площині реалізації завдань нашого дослідження необхідно виявити педагогічні умови підготовки майбутнього фахівця, пов'язаних вже не стільки з музичною і музично-педагогічною специфікою, скільки з музично-хореографічною підготовкою. В процесі аналізу літератури було виділено декілька груп педагогічних умов, які сприяють реалізації цієї підготовки і які дають можливість розвитку творчого потенціалу майбутніх хореографів на заняттях хореографії. Виділення цих груп умов витікало виявлення суті поняття «умова»; аналізу теоретичних положень про розвиток творчого потенціалу учителя; аналізу можливостей розвитку творчого потенціалу майбутніх хореографів в педагогічному вищому навчальному закладі; результатів аналізу виявлених особливостей специфіки професійної підготовки у вищих навчальних закладах в аспекті досліджуваної проблеми, а саме наявності занять хореографії, які вводяться до реалізації програми по фізичній культурі для студентів творчих спеціальностей і тісно пов'язані з особливостями професійної діяльності учителів музики, зокрема, хореографа.

Виходячи з розглянутого раніше теоретичного матеріалу, а також спираючись на роботи ряду дослідників (В. Андрєєва, Ю. Бабанський, Є. Ганін, Г. Серіков, Г. Щукіна, та ін.), що розкривали суть поняття педагогічні умови, ми виділили чотири групи умов: *організаційні; методичні, практичні, інформаційні*.

Розглянемо кожну групу умов детальніше. *Організаційні умови* припускають введення занять по хореографії, зміст яких складає вивчення студентами певних бальних танців. *Методичні умови* припускають визначення напрямів хореографічної підготовки студентів і розробку структури занять по хореографії у майбутніх хореографів. *Практичні умови* містять включення вивченого матеріалу по хореографічній підготовці в завдання педагогічної практики майбутніх хореографів. *Інформаційні умови* включають обробку інформації, отриману при проведенні контрольних заходів для студентів першого і другого курсу на заняттях по хореографії.

Виходячи з вимог вищезазначених нами груп умов, визначені наступні напрями хореографічної підготовки студентів, необхідних для засвоєння ними під час занять хореографією:

- хореографічна підготовка, в процесі якої формується правильна постановка корпусу, ніг і рук, правильна постава для ефективної танцювальної підготовки;
- танцювальна підготовка - навчання рухам елементів основних танців європейської і латиноамериканської програми («вальс» - замкнута зміна, відкрита зміна, правий поворот, лівий поворот, шосе, що синкопує, зміна із затримкою; «танго» - кроки убік, лівий квадрат, лівий поворот, поступальна ланка, променад, фор-степ, променад на ланку, 4 кроки в положенні променаду; «віденський вальс»- правий поворот, лівий поворот, зміна напрямів, права зміна вперед, права зміна назад, ліва зміна вперед, ліва зміна назад; «самба»-пружинні рухи, основний крок, поступальний крок, виск, самба-крок, самба-крок на місці, соло-поворот, самба-поворот вліво, кичок, бото-фого вперед і назад; «ча-ча-ча»-основний крок вперед і назад, поворот вправо і вліво, відкриття вперед і назад, віяло, сполучна ланка, алемана, відкритий основний крок вперед і назад Нью-Йорк, ключка, лок-степ і так далі), в ході якої відбувається освоєння простих і складно-координованих рухів під певний темп і ритм музики; при виконанні танців необхідно показати художній образ музики і самого танцю; методична підготовка – розробка майбутнім учителем музики програми занять по освоєнню спортивних бальних танців молодшими школярами (7-10 років) і підлітками (11-14 років), а також розробка рухів для реалізації методу «пластичної інтонації» на уроках музики, рухів для проведення фізкультхвилинок (активізуючих і релаксуючих).

Нами визначені основні завдання хореографічної підготовки: вдосконалення постави, вдосконалення координації рухів; розвиток стійкості «апломбу»; виявлення елементів екзерсису; методика навчання елементів: пуанті, пти батман, дубль батман тандю, дубль батман фондю, дубль батман фразпе в I половині року навчання в положенні на носок, в II половині року навчання вперед донизу, батман сотеню, томбе, ронд де жамб ан леєр тощо.

Завданнями танцювальної підготовки визначені: навчання базовим танцювальним рухам спортивних бальних танців європейської і латиноамериканської програми; вдосконалення техніки виконання спортивних бальних танців; вдосконалення танцювальних рухів в складно-координованих танцювальних зв'язках; вдосконалення танцювальних рухів для створення і вияву художнього образу танцю; складання танців залежно від заданого або обраного художнього образу.

Завданнями методичної підготовки є: засвоєння методики навчання танцювальним рухам і танцювальним фрагментам; методика складання танцювальних фрагментів для молодших школярів і підлітків; формування умінь використання танцювальних рухів для фізкультхвилинок і пластичної інтонації.

Виходячи з виділених напрямів хореографічної підготовки студентів, нами була визначена структура заняття по хореографії. Вона включає три частини: *хореографічну, виконавську і методичну.*

Хореографічна частина містить вправи, які дозволяють підготувати організм до виконання основного навантаження, зменшує ризик отримання травм, включає основні завдання. Ця частина містить вправи біля верстата і на середині зали. *Танцювальна частина* виконання включає навчання танцювальним рухам, танцювальним фрагментам і танцям вцілому. *Методична частина* включає лекційний матеріал і самостійну творчу роботу на занятті з хореографії.

Навчальна практика на першому курсі включає наступні завдання: відвідування уроків музики, що проводяться як за традиційними, так і за альтернативними авторськими методиками; проведення фрагментів уроку музики (хореографії) і розучування пісні; у процесі проведення педагогічної практики є компонент, пов'язаний з підготовкою концертного номера і виступ з ним на шкільному святі; керівництво музично-виконавською діяльністю дітей в одному з колективів шкільної художньої самодіяльності (за вибором) – музичному театрі, шумовому оркестрі, вокально-інструментальному ансамблі і хореографічному колективі тощо; лекторська робота: проведення пробних музичних бесід, лекцій; вступне слово перед концертом; у цей розділ завдань з педагогічної практики включаються бесіди

з історії танців, особливостей виконання спортивних танців тощо; організація дозвілля дітей: проведення вікторин, ігор, конкурсів, культпоходів, у тому числі, і походів на заходи, які зв'язують музику і танці. У цей розділ завдань з педагогічної практики включаються танцювальні конкурси з обов'язковим створенням дітьми певного художнього образу, концерти, з включенням танцювальних номерів.

При розробці системи контрольних заходів для студентів першого і другого курсу музично-педагогічного факультету ми дотримувалися основних розділів занять з хореографії. У зв'язку, з чим, на контрольних заходах оцінювалися: координаційні рухи; уміння виконувати танцювальні фрагменти; уміння складати танцювальні фрагменти і танці для дітей різного віку, спрямовані на створення певного художнього образу; уміння навчати танцювальним рухам, танцювальним зв'язкам школярів.

Висновки. Таким чином запропоновані нами педагогічні умови можуть бути включені до методики розвитку творчого потенціалу майбутніх хореографів на заняттях хореографією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гройсман А.Л. Методологические принципы хореографического образования / А.Л.Гройсман // Психолого-педагогические аспекты обучения студентов театральных вузов: сб. фрагментов дисс. исследований. - М.: Имприт, 1996. - Вып. 3. - С. 4-8.
2. Київська муніципальна українська академія танцю імені Сержа Лифаря. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.dance-academy.com.ua/academ.html>.
3. Макарова Л.Н. Требования к компетентностной модели будущего хореографа / Людмила Николаевна Макарова, Марина Николаевна Юрьева // Высшее образование сегодня. - № 4. - 2010. - С. 50-53.
4. Навчально-методична хореографічна практика: програма для студентів вищих педагогічних навчальних закладів зі спеціальності 6.010103 "Педагогіка і методика середньої освіти. Хореографія" / Укл.Т.О. Благова. - Полтава, ПДПУ, 2008. - 16 с.
5. Орлов В.Ф. Професійне становлення вчителів мистецьких дисциплін: [моногр.] / В.Ф. Орлов; за заг. ред. І.А. Зязюна. - К.: Наук. думка, 2003. - 276 с.

Рецензент

Чернуха Н.М.- д. пед. н., проф.

Стаття надійшла до редакції 22.05.2015

ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ СРЕДА ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ КУЛЬТУРЫ И ИСКУССТВ КАК ФАКТОР АКТУАЛИЗАЦИИ ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУДУЩИХ ХОРЕОГРАФОВ

Завгородняя Евгения Евгеньевна

аспирантка Луганского национального
университета имени Тараса Шевченко, г. Луганск
Euro2006.06@mail.ru

Анотация. В статье рассмотрена образовательная среда как фактор оптимизации развития творческого потенциала будущих хореографов. Рассмотрена система подготовки будущих специалистов к развитию творческих возможностей, которая предусматривает внутреннюю активность личности касательно специально организованного процесса формирования творческих возможностей. Проанализированы умения, которые способствуют педагогической поисково-превращающей деятельности, результатом которой является дальнейшее профессиональное развитие.

Ключевые слова: образовательная среда; вуз; развитие; творческий потенциал.

EDUCATIONAL ENVIRONMENT AMONG HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF CULTURE AND ARTS AS AN FACTOR OF ACTUALIZATION OF DEVELOPMENT OF CREATIVE POTENTIAL OF FUTURE CHOREOGRAPHERS

Yevgeniya Ye. Zavgorodnya

graduate student of Lugansk
Taras Shevchenko University, Lugansk
Euro2006.06@mail.ru

Annotation. An educational environment as factor of optimization of development of creative potential of future choreographers is considered in the article. The system of preparation of future specialists is considered to development of creative possibilities, that envisages internal activity of personality tangentially the specially organized process of forming of creative possibilities. Abilities, that assist pedagogical searching-converting activity the result of that are further professional development and саморазвитие are analysed.

Keywords: educational environment; school; development; creativity.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Hroysman A.L. Methodological principles of choreographic education / A.L.Hroysman // *Psykhologo-pedahohycheskye aspekty obuchenyya studentov teatral'nykh vuzov: sb. frahmentov dyss. yssledovanyy.* - M.: Ympryt, 1996. - Vp. 3. - p. 4-8.(in Ukrainian)
2. Kiyivs'ka munitsipalna ukrainska akademiya Dancing imeni Serge Lifar. [Elektronnyy resurs]. URL: <http://www.dance-academy.com.ua/academ.html>.

3. Makarova L.N. Requirements for the competence model of the future choreographer / Lyudmyla Nykolaevna Makarova, Maryna Nykolaevna Yur'eva // Vysshee obrazovanye sehodnya. - № 4. - 2010. - p. 50-53 (in Ukrainian)
4. Teaching choreographic practice: program for students of higher educational institutions on a specialty 6.010103 «Pedagogy and methodology of secondary education. Choreography» / Ukl.T.O. Blahova. - Poltava, PDPU, 2008. - 16 p.(in Ukrainian)
5. Orlov V.F. Professional growth of teachers of artistic disciplines / V.F. Orlov; za zah. red. I.A. Zyazyuna. - K.: Nauk. dumka, 2003. - 276 p. (in Ukrainian)